

**Справа «Принц Ліхтенштейну
Ганс-Адамс II проти Німеччини»
(Prince Hans-Adams II of Liechtenstein v. Germany 42527/98)**

У рішенні, ухваленому 12 липня 2001 року у справі *«Принц Ліхтенштейну Ганс-Адамс II проти Німеччини»*, Суд постановив, що:

- не мало місця порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції щодо права на доступ до суду та права на справедливий судовий розгляд;
- не було порушено ст. 1 Першого протоколу до Конвенції (надалі Протокол) щодо захисту права власності;
- не мало місця порушення ст. 14 Конвенції (заборона дискримінації).

Обставини справи

Принц Ліхтенштейну Ганс-Адамс II є монархом Ліхтенштейну, народився у 1945 році та проживає у м. Вадуці.

У власності батька заявника була картина «*Szene an einem romis-chen Kalkofen*», написана Пітером ван Лаєром. Під час знаходження цієї картини на території Чехословаччини її було конфісковано відповідно до норм Декрету Президента Чехословаччини від 21 червня 1945 року № 12 «Про конфіскацію власності громадян Німеччини та Угорщини, які вчинили зраду і діяли як вороги чеського і словацького народів».

У 1991 році муніципалітет м. Кельн (Німеччина) отримав згадану картину від Чехословаччини у користування. Заявник звернувся з позовом до муніципалітету цього міста з вимогою повернути йому, як спадкоємцю, згадану картину.

Цивільні суди Німеччини відмовили у прийнятті позовної заяви Принца Ганса-Адамса II з мотивів невідсудності їм цієї справи. Вказане рішення було ухвалено із посиланням на ч. 1 і 3 ст. 3 розділу 6 Конвенції про вирішення спорів, які виникають з фактів війни чи окупації, що була підписана ФРН у 1952 році та ратифікована нею у 1954 році. Відповідно до згаданого положення, німецьким судам не відсудні справи за позовами до власників чи користувачів майна, набутого внаслідок вжиття заходів щодо власності Німеччини за кордоном з боку інших держав, репарації чи реституції, стану війни або будь-яких спеціальних договорів. Національні суди Німеччини дійшли висновку, що конфіскація згаданої картини, яка відбулася на підставі Декрету № 12, підпадає під зміст терміну «заходи», вжитого у ст. 3 цитованої конвенційної норми.

Федеральний конституційний суд відмовився прийняти до розгляду конституційне звернення заявника з мотивів безперспективності останнього. Таке рішення, поряд з іншим, мотивувалося тим, що відмову у розгляді справи через невідсудність останньої не можна у даному випадку розглядати як порушення конституційного права власності, оскільки конвенція, на котру покликалися німецькі суди, мала на меті врегулювати вирішення спорів, що торкаються фактів, котрі мали місце задовго до набрання чинності Основним Законом ФРН. Конституційний суд також підтвердив, що положення ч. 1 і 3 ст. 3 розділу 6 згадуваної Конвенції зберігають свою чинність, незважаючи на дію норм Конвенції про остаточне врегулювання німецького питання.

Врешті решт, картину, яка стала предметом спору, було повернуто у Чехію.

Зміст рішення Суду

Заявник стверджував про порушення його права на ефективний доступ до суду стосовно заявленої ним вимоги про повернення картини. Він також вважав, що рішення німецьких судів про відмову у прийнятті його позовної заяви, а так само повернення до Чехії оспорюваної картини, порушують його право власності. У своїх скаргах заявник покликався на ч. 1 ст. 6 та ст. 1 Протоколу, а також ст. 1 Протоколу, взяту разом зі ст. 14 Конвенції.

На думку Суду, обмежена відсудність німецьких судів відповідно до ст. 3 розділу 6 згадуваної конвенції стала наслідком особливого статусу Німеччини як держави після Другої світової війни відповідно до положень міжнародного публічного права. Така відсудність

справді Ґрунтувалася на нормах Паризьких угод щодо Німеччини 1954 року та Конвенції про остаточне врегулювання німецького питання 1990 року, відповідно до якої Федеративна Республіка Німеччина отримала усі суверенні права держави щодо внутрішніх і зовнішніх справ об'єднаної Німеччини. За цих унікальних обставин впровадження обмеженої підсудності національних судів переслідувало законну мету.

Більше того, на думку Суду, не можна стверджувати, що тлумачення змісту ст. 3 розділу 6 згадуваної конвенції у справі заявника суперечить попередній практиці німецьких судів, є несправедливим чи має на меті сформулювати висновки неправового характеру.

Суд також зауважив, що інтерес заявника у тому, аби порушити судову справу у Німеччині, не був настільки вагомим, щоб переважити життєвий суспільний інтерес повернення суверенітету і об'єднання Німеччини. Враховуючи це, а також свою попередню прецедентну практику, Суд дійшов висновку про відсутність порушення права заявника на доступ до суду.

Що ж до провадження у Конституційному суді Німеччини, Суд вважав, що заявник міг послуговуватися принципом змагальності і безперешкодно подавати на розгляд суду ті докази чи аргументи, що _х той вважав за потрібне. Таким чином, Суд не знайшов фактів, які б свідчили про несправедливість судового розгляду справи заявника.

З приводу твердження заявника про порушення його права власності Суд зауважив, що аналіз питання про правомірність експропріації майна, яка мала місце у 1946 році, а також триваючих наслідків такої експропріації, лежить поза межами його компетенції. Поряд з тим, зважаючи на свою прецедентну практику, Суд дійшов висновку, що відповідно до змісту ч. 1 ст. 1 Протоколу, заявник як спадкоємець свого батька не може претендувати на повернення права на майно чи здобуття права вимагати реституції майна від Німеччини. У зв'язку з цим, з точки зору Суду, втручання у «володіння заявником майном» було відсутнє.

Суд не знайшов підстав до застосування у цій справі ст. 14 Конвенції, оскільки скарги заявника на порушення ст. 1 Протоколу, зокрема щодо фактів винесення німецькими судами ухвал про відмову у прийнятті позовної заяви та про повернення оспорюваної картини у Чехію, не були задоволені Судом.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України О. О. Бекетовим, Р. М. Москалем, Н. П. Ничай, М. Ю. Пришляк, Т. І. Пашуком, М. Б. Рісним, А.-М. Я. Хом'як.